

**RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY SANDOMIERZ**

**Opracowała: Daria Mirowska
Wydział Nadzoru Komunalnego
Urzędu Miejskiego w Sandomierzu**

Sandomierz, 2007 r.

WSTĘP

W dniu 13 października 2004 roku Uchwałą NR XVIII/162/2004 Rada Miasta Sandomierza uchwaliła „Program Ochrony Środowiska dla Miasta Sandomierza”.

Stosownie do zapisów art. 18 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn. zm/ Burmistrz Miasta Sandomierza jest zobowiązany do sporządzania i przedstawiania Radzie Gminy co dwa lata raportu z realizacji „Programu Ochrony Środowiska”.

W „Programie...” zostały określone podstawowe kierunki i zakres działań niezbędnych do zachowania i poprawy standardów jakości środowiska na terenie Miasta Sandomierza, wynikające z celów przyjętych w skali kraju i województwa, uwzględniających specyficzne w mieście cechy i potrzeby środowiska.

Głównymi założeniami „Programu ...” były:

- zachowanie różnorodności biologicznej;
- dziedzictwo kulturowe;
- poprawa jakości wód powierzchniowych poprzez budowę i rozbudowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej, modernizację oczyszczalni ścieków
- poprawa jakości powietrza atmosferycznego;
- ograniczenie uciążliwości hałasu;
- podnoszenie świadomości ekologicznej.

Analizując realizację „Programu...” w okresie czterech lat od jego uchwalenia prześledzono proces zmian jaki zaistniał w poszczególnych elementach środowiska w naszym mieście.

OCHRONA PRZYRODY

Na terenie miasta Sandomierza jest ustanowiony rezerwat geologiczno – przyrodniczy „Góry Pieprzowe” oraz indywidualne pomniki przyrody.

1. Rezerwat geologiczno – przyrodniczy „Góry Pieprzowe”

utworzony 19 kwietnia 1979 roku

pow. – 18,01 ha

Rezerwat stanowi naturalne odsłonięcia utworów kambryjskich – łupków (kwarcowo –mikowych), w postaci ścian, osuwisk i rozpadlin. Na terenie rezerwatu odnotowano 397 gatunków roślin, w tym 347 roślin naczyniowych i 50 gatunków porostów, wątrobowców i mchów. Występują liczne siedliska od skrajnie suchych przez świeże do wilgotnych.

Gmina Sandomierz w 2006 roku przystąpiła do realizowanego przez Towarzystwo Badań i Ochrony Przyrody projektu „Czynna ochrona przyrody w rezerwacie Góry Pieprzowe”, który będzie polegał na powstrzymaniu sukcesji roślin drzewiastych i krzewiastych na terenie rezerwatu, przywróceniu większych powierzchni muraw kserotomicznych, zachowaniu rzadkich gatunków róż i zagospodarowaniu turystycznym obszaru rezerwatu i najbliższej okolicy – wytyczone i oznakowane zostaną ścieżki edukacyjne, wydany przewodnik przyrodniczo – turystyczny, ponadto przy górnej granicy rezerwatu powstanie taras widokowy.

2. Pomniki przyrody

Na terenie Sandomierza indywidualną ochroną objęto w formie pomników przyrody dotychczas 17 obiektów.

3. Inne zasoby przyrody

- Park Miejski – założony w drugiej połowie XIX wieku. Przeważają tu kasztanowiec, lipa ale można również spotkać dąb, topolę, buk, jesion, klon, akację i modrzew. Najcenniejsza pod względem przyrodniczym jest aleja lipowa biegnąca wzdłuż ulicy Słowackiego. W celu zagospodarowania parku miejskiego opracowano dokumenty projektowe i uzyskano pozwolenie na budowę. W ramach rewaloryzacji parku proponuje się powrót do najciekawszego układu z okresu międzywojennego i wzbogacenie go pasmami bylin, które nadadzą mu oryginalny wygląd. Takie wijące się pasma cienioznośnych bylin mają rozchodzić się promieniście wzdłuż falujących ścieżek, przecinających park na skos. Podążając za kształtem ścieżek będą podkreślać ich szczególną formę. Dodatkowo proponuje się wybudowanie fontanny na placu centralnym. Taka fontanna ożywi park i przyciągnie do niego mieszkańców. Wokół niej proponuje się ustawienie ławek w dwóch kręgach rozdzielonych kwietnikami. Proponuje się wymianę oświetlenia parku. Przy drzewach na placu centralnym proponuje się założenie lamp wpuszczonych w chodnik w ten sposób, by rozświetlały korony drzew ze strony przeciwnej do fontanny.

- Park Piszczele – położony w centrum miasta, w jego najstarszej części. Obejmuje wąwóz „Piszczele” oraz przylegające, rozczłonkowane dolinki lessowe. Dnem wąwozu przepływa potok Piszczelka, którego źródło położone jest w górnej części wąwozu. W 2006 roku przystąpiono do realizacji projektu zagospodarowania Parku Piszczele. Obecnie realizowany jest II etap połączenia Bulwaru Józefa Piłsudskiego z Piszczelami ciągiem pieszo – rowerowy. Urok Parku Piszczele, polega na współgraniu niepowtarzalnej sandomierskiej przyrody z nowym, rekreacyjno wypoczynkowym zagospodarowaniem przestrzennym.
- Wąwóz Św. Królowej Jadwigi – wąwóz lessowy, wypłukany przez wody opadowe, strome ściany sięgają 10 m wysokości.

DZIEDZICTWO KULTUROWE

Sandomierz jest starym ośrodkiem osadniczym, o bardzo bogatej przeszłości wpisanym do rejestru zabytków jako zespół urbanistyczno – architektoniczny i krajobrazowy, zaliczany do zabytków o randze światowej.

Najbardziej cenna zabytkowa część miasta usytuowana na wysokim brzegu Wisły stanowi piękną ekspozycję obiektów historycznych i panoramę krajobrazową miasta.

Do wyjątkowych walorów historyczno – kulturowych i krajobrazowych należą m. in.:

- Zespół Starego Miasta;
- Wzgórze Staromiejskie
- Stare Przedmieścia – Opatowskie i Zawichojskie;

Stare Miasto wyróżnia się średniowiecznym rozplanowaniem, skupionym wokół prostokątnego rynku o zwartej budowie wielokondygnacyjnej, z zachowanymi fragmentami murów miejskich oraz historycznie ukształtowanym systemem dominant architektonicznych i wnętrz urbanistycznych.

W roku 2006 Gmina Sandomierz w ramach projektu „Wzmocnienie zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego miasta Sandomierza” wykonała następujące prace:

- zagospodarowanie placu Mały Rynek
- prace konserwatorskie Bramy Opatowskiej
- prace konserwatorskie Ratusza.

W ramach projektu „Wzmocnienie zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego miasta Sandomierza” etap II zostaną wykonane następujące prace :

- budowa ciągu pieszo – rowerowego od ul. Krakowskiej do Wąwozu Piszczele, z oświetleniem i elementami małej architektury,
- przebudowa ulicy Podwale Dolne w formie alei (ciąg pieszo – jezdny) długość 419 mb, szerokość 5m,
- przebudowa ul. Za Bramką na ciąg pieszy o dł. 100mb,
- budowa ciągów pieszych i pieszo – rowerowych o łącznej długości 817 mb.

WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE I ICH OCHRONA

Wody powierzchniowe

Obszar wysoczyzny sandomierskiej jest prawie bezwodny. Woda pojawia się tylko w postaci źródeł lub wysięków tam, gdzie odsłaniają się lub płytko zalegają nieprzepuszczalne warstwy podłoża lessowego. Głównymi ciekami wodnymi miasta są: Wisła oraz Trześniówka, prawobrzeżny dopływ Wisły, wpadający powyżej miasta.

Badania i oceny stanu wód powierzchniowych dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Zgodnie z art. 155a ust. 3 Ustawy Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 (tj. Dz. U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019 z późn. zm.). Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska wykonuje badania wód powierzchniowych w zakresie elementów fizykochemicznych, chemicznych i biologicznych. W roku 2007 monitoring jakości wód powierzchniowych prowadzony był zgodnie z „Programem monitoringu środowiska województwa świętokrzyskiego i zatwierdzonym przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

W 2007 roku w przekroju Sandomierz na Wiśle stwierdzono IV, niezadowalającą klasę jakości wód. Do tej klasy zaliczają się wody spełniające wymagania dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do spożycia po wysokosprawnym uzdatnianiu

fizycznym i chemicznym i wskazujące zmiany ilościowe i jakościowe w populacjach biologicznych na skutek oddziaływań antropogenicznych.

Od 2004 roku obowiązuje nowa podstawa prawna prowadzenia badań jakości wód w rzekach i klasyfikacji ogólnej wód według pięciu klas jakości. Monitoring wód i ich ocena prowadzona jest wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód.

Wody powierzchniowe podzielone zostały na 5 klas jakości, przy czym głównym kryterium kwalifikującym jest spełnianie wymagań ustalonych dla wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. Istotnym kryterium uzupełniającym w nowej klasyfikacji wód powierzchniowych są wartości biologicznych wskaźników jakości. Nowe klasy jakości wód zdefiniowano następująco:

- klasa I – wody bardzo dobrej jakości;
- klasa II – wody dobrej jakości;
- klasa III – wody zadowalającej jakości;
- klasa IV – wody niezadowalającej jakości;
- klasa V – wody złej jakości;

Rzeka Wisła badana na naszym odcinku w 2008 roku prowadziła wody zaliczane wg klasyfikacji ogólnej do III klasy jakości.

Wody podziemne

Sandomierz leży na obszarze wyraźnego deficytu wód podziemnych. Część wyżynna ma utwory wodonośne znacznie zróżnicowane, o wydajności od 10 do 100 m³/h, ale większość terenów miasta ma utwory praktycznie bezwodne. Najbliższy zbiornik wód podziemnych o znaczeniu gospodarczym występuje na pograniczu gminy Zawichost i na terenie gminy Dwikozy – GZWP 422 – Romanówka. Jego pow. wynosi 74 km², rozciąga się od Sandomierza do Zawichostu. Zasoby tego zbiornika szacowane są na 580 m³/h.

Miasto do celów konsumpcyjnych i gospodarczych pobiera wodę podziemną z tego zbiornika.

Wody te są z reguły dobrej jakości i nie wymagają uzdatniania.

Zużycie wody ogółem w 2007 roku 1 248,4 dam³ a w 2008 roku 1 221,2 dam³ natomiast w gospodarstwach domowych w Sandomierzu w 2007 roku wynosiło 789,3 dam³ a w 2008 roku 747 dam³. Na koniec 2008 roku zużycie wody w przeliczeniu na jednego mieszkańca zmalało i wynosiło 29 m³/M/r. Do sieci wodociągowej (na dzień 31.12.2008 r.) podłączone jest 2574 budynki.

Na obszarze miasta tereny zagrożone powodzią obejmują łącznie obszar 1116 ha gruntów. Najbardziej zagrożonymi powodzią częściami miasta są osiedla : Koćmierzów, Nadbrzezie, Zarzekowice, Osiedle HSO i Przedmieście Trześń. Na całym odcinku miejskim Wisła i Trześniówka są obwałowane wałami przeciwpowodziowymi.

GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

Głównym celem ujętym w „Programie ...” dotyczącym ochrony wód była poprawa stanu czystości wód poprzez budowę nowych i modernizację istniejących oczyszczalni ścieków i rozbudowę systemu sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta w kierunku zmniejszenia dysproporcji istniejących pomiędzy zwodociągowaniem, a skanalizowaniem gminy.

Na terenie gminy Sandomierz nie występują obszary niezwodociągowane. Sieć wodociągowa liczy 118,3 km długości i 2488 przyłączy. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie miasta wynosi 91,6 km. Aktualnie istnieje 2011 przyłączy kanalizacyjnych. Według informacji z GUS – u stan na 2007 r. z kanalizacji korzysta 20 514 osób.

Kanalizacja w Sandomierzu jest bardzo zróżnicowana tak pod względem rozdzielczości systemów, jak i uzbrojenia terenu. Sandomierz, po oddaniu do użytku w 2005 roku kanalizacji w prawobrzeżnej części miasta ma dostatecznie rozwiniętą kanalizację do ujmowania i przesyłania ścieków komunalnych do oczyszczania. Ścieki odprowadzane są do nowoczesnej oczyszczalni ścieków o przepustowości 7 500 m³/d, usytuowanej między obwałowaniami nad Wisłą, po wschodniej stronie miasta. Oczyszczalnia miejska przyjmuje do oczyszczania także ścieki komunalne dowożone z szamb. Ścieki dowożone są z Sandomierza i gmin ościennych – Dwikóz, Wilczyc i Obrazowa.

Zakład Oczyszczania Ścieków w Sandomierzu zgodnie z danymi z 2002 roku był wykorzystywany w 36,4 %. Dane z 2005 roku wskazują, że nastąpił wzrost jej wykorzystania do około 75%. Wzrost ten związany jest z budową kanalizacji sanitarnej w Prawobrzeżnej części miasta, oraz z zawartością ładunków zawartych w ściekach dopływających i dowożonych.

Gmina Sandomierz planuje, że do 2014 roku całe miasto będzie skanalizowane, co spowoduje pełne wykorzystanie oczyszczalni.

Ścieki burzowe z dróg publicznych, poza Starym Miastem i ulicą Żeromskiego, które są odprowadzane ze ściekami komunalnymi do oczyszczalni, są bez żadnego podczyszczania odprowadzane trzema wylotami do Wisły. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 24 lipca 2006 roku, nakłada na zarządcę drogi obowiązek podczyszczania wód opadowych i roztopowych ujmowanych w systemy kanalizacyjne. Wody podczyszczone nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń: zawiesiny – 100 mg/l, a substancji ropopochodnych 15 mg/l. Z tego też względu przystępuje się do opracowania projektu modernizacji istniejącego wylotu wód deszczowych kolektora D – 1200 przy ul. Krakowskiej.

OCHRONA POWIETRZA

Miasto Sandomierz, tak jak i cały powiat sandomierski ma niewielki udział w województwie świętokrzyskim w emisji gazów i pyłów do powietrza (ok. 0,3%).

Stan powietrza w mieście w okresie ostatnich lat nie uległ istotnej zmianie i jest zadowalający.

Ocenę czystości powietrza, dokonuje się w oparciu o Rozporządzenie Ministra Środowiska z 2008 roku, w dwóch aspektach:

- ze względu na ochronę zdrowia ludzi, opartą o pomiary stężeń tlenków azotu NO₂, dwutlenku siarki SO₂, ołowiu Pb, tlenku węgla CO, benzenu C₆H₆, pyłu zawieszonego PM₁₀ i ozonu O₃;
- ze względu na ochronę roślin, opartą na pomiarach NO₂, SO₂ i O₃;

Dla oceny jakości powietrza dokonuje się klasyfikacji, w których:

- przekroczone są poziomy dopuszczalne,
- poziom substancji nie przekracza poziomu dopuszczalnego i jest wyższy od górnego progu oszacowania,
- poziom substancji nie przekracza górnego progu oszacowania i jest wyższy od dolnego progu oszacowania,
- poziom substancji nie przekracza dolnego progu oszacowania.

Wg prowadzonego monitoringu powietrza w województwie świętokrzyskim wyniki klasyfikacji dla poszczególnych zanieczyszczeń (SO₂, NO₂, PM₁₀, Pb, C₆H₆, CO, O₃) wg

kryteriów ochrony zdrowia i ochrony roślin dla powiatu sandomierskiego uzyskały klasę A. Ogólna klasa dla powiatu – A (poziom stężenie nie przekraczają wartości dopuszczalnych). Powyższa klasyfikacja dla powiatu oznacza, iż zakres działań na rzecz ochrony powietrza powinien być skierowany na utrzymanie jakości powietrza na tym samym lub lepszym poziomie.

GOSPODARKA ODPADAMI

Racjonalna gospodarka odpadami jest jednym z najważniejszych zadań w zakresie ochrony środowiska.

Wszelka działalność człowieka powinna być tak prowadzona, aby:

- zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ich ilość;
- zapewniać ich wykorzystanie, jeśli nie udało się zapobiec ich powstaniu;
- zapewnić zgodny z zasadami ochrony środowiska sposób unieszkodliwiania, gdy nie udało się zapobiec powstaniu i nie można było wykorzystać.

Gospodarka odpadami jest prowadzona w oparciu o plany gospodarki odpadami. Są one sporządzane dla każdego szczebla administracji.

Dla potrzeb gospodarki odpadami, zgodnie z prawem, odpady dzielą się na:

- odpady komunalne;
- odpady przemysłowe.

Za zorganizowanie systemu gospodarki i jej funkcjonowanie odpowiada gmina, natomiast za odpady przemysłowe odpowiada ich wytwórca.

Ze względu na uciążliwość odpadów dzielą się one na:

- odpady niebezpieczne,
- odpady inne niż niebezpieczne.

Na terenie miasta Sandomierza usługi w zakresie gromadzenia i wywozu świadczą następujące jednostki gospodarcze:

- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o.
- SanTa – EKO Sp. j. Tadeusz Zych, Izabela Rutowska;

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o. w Sandomierzu

– Zakład Oczyszczania Miasta zajmuje się: wywozem odpadów stałych, wywozem

nieczystości płynnych, zmiataniem ulic i placów oraz zimowym utrzymaniem ulic i obsługuje w ok. 95 % miasto.

Firma SanTa – EKO Sp.j. odbiera głównie odpady z prawobrzeżnej części Sandomierza. Udział firmy w obsłudze miasta wynosi 5% natomiast Sandomierska Spółdzielnia Mieszkaniowa dysponuje własnymi pojemnikami. Odpady dowożone są do stacji przeładunkowej PGK i M Sandomierz przez samochody specjalistyczne należące do PGK i M Sp. z o.o.

Odpady z w/w samochodów przeładowywane są na zestawy ciągnikowe dużej ładowności i wywożone są do Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych w Janczycach.

ZUOK w Janczycach wybudowany został przez Ekologiczny Związek Gmin Dorzecza Koprzywianki, który w 2000 roku przystąpił do realizacji zadania pn. „Budowa Zakładu Utylizacji Odpadów w Janczycach”. Środki stanowiły dotację z funduszu SAPARD 50%, Fundacji EkoFundusz 8% oraz pożyczki z WFOŚiGW w Kielcach 42%.

Związek w chwili obecnej zrzesza 12 gmin (Baćkowice, Bogoria, Iwaniska, Klimontów, Koprzywnica, Łoniów, Lipnik, Obrazów, Opatów, Samborzec, Sandomierz i Sadowie) z trzech powiatów: opatowskiego, sandomierskiego i staszowskiego.

Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Janczycach o powierzchni 8,5 ha, obejmuje podstawowe instalacje niezbędne do zagospodarowania odpadów komunalnych przewidzianych dla obiektów o charakterze regionalnym takich jak: sortowania, kompostowania, składowisko oraz obiekty i elementy pomocnicze. Wszystkie instalacje i elementy pomocnicze ZUOK są powiązane technologicznie i zapewniają właściwe wzajemne funkcjonowanie oraz stanowią jeden wspólny system organizacyjny zarządzany w całości przez EZGDK.

Na terenie miasta Sandomierza powstał system zbiórki odpadów do indywidualnych pojemników w zabudowie jednorodzinnej i system zbiórki odpadów do większych pojemników w budownictwie wielorodzinnym.

System gospodarki odpadami komunalnymi obejmuje 98% mieszkańców.

Prowadzona jest też selektywna zbiórka odpadów : szkła, makulatury i tworzyw sztucznych.

W 2002 roku na terenie gminy selektywnie zebrano : szkła: 8,5 Mg, makulatury 40 Mg, tworzyw sztucznych 237 Mg. W 2005 roku zebrano : szkła 119,2 t, makulatury 502,7 t, tworzyw sztucznych 81,79 t. natomiast w roku 2006 surowców wtórnych zebrano w sumie 443 610 kg. W latach 2002- 2008 na terenie gminy zebrano 2 732, 22 t.

Gmina Sandomierz podjęła działania dotyczące odbioru i wywozu eternitu od mieszkańców miasta ze 100% dofinansowaniem przez Urząd Miasta. W latach 2005 – 2008 wywieziono 2001, 35 t.

Informacje zawarte w niniejszym rozdziale zawarte są w Planie Gospodarki Odpadami dla Ekologicznego Związku Gmin Dorzecza Koprzywianki.

HAŁAS

Hałas jest niepożądanym dźwiękiem spowodowanym działalnością ludzką. Zgodnie z ustawą P.O.Ś. hałasem są dźwięki o częstotliwości od 16 Hz do 16 000 Hz niezależnie od źródła jak i czasu trwania.

Występujący w środowisku naturalnym hałas można podzielić na dwa strumienie:

- hałas komunikacyjny
- hałas przemysłowy

Hałas komunikacyjny i hałas przemysłowy nie stanowią problemu dla mieszkańców gminy.

PODNOSZENIE ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ

Integralną częścią wszystkich działań w zakresie ochrony środowiska jest edukacja ekologiczna .

Główne cele edukacji ekologicznej zostały określone w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej.

Dotychczas program działań edukacyjnych na terenie Sandomierza był realizowany głównie przez WODR Oddział Sandomierz. Działania te były realizowane zgodnie z celami statutowymi WODR.

Ekologiczny Związek Gmin Dorzecza Koprzywianki prowadzi edukację ekologiczną w szkołach podstawowych. Realizowany jest m. in. program „Czysta Wisła i Rzeki Przymorza”.

Natomiast Urząd Miejski w Sandomierzu Wydział Nadzoru Komunalnego organizuje od 2005 roku konkurs „Działaj czysto”. Skierowany był on do klas od I do VI szkół podstawowych i polegał na zbiorze zużytych baterii. Co roku organizowana jest akcja pod tytułem : „Sprzątanie świata”.

W tym roku Gmina Sandomierz zajęła I miejsce w konkursie na najbardziej ekologiczną gminę województwa świętokrzyskiego w zakresie gospodarki wodno - ściekowej.

PODSUMOWANIE

Jak wynika z niniejszego sprawozdania cele „Programu Ochrony Środowiska” są realizowane.

- Znacząco wzrósł udział procentowy mieszkańców objętych selektywną zbiórką odpadów.
- Wybudowano kanalizację dla Sandomierza prawobrzeżnego.
- Podwyższył się poziom edukacji ekologicznej.
- Objęto indywidualną ochroną kilka gatunków drzew wprowadzając je do rejestru pomników przyrody.

Do sporządzenia niniejszego sprawozdania wykorzystano:

- Program Ochrony Środowiska Gminy Sandomierz 2004 rok
- Plan Gospodarki Odpadami dla Ekologicznego Związku Gmin Dorzecza Koprzywianki 2006 rok
- Akty prawne regulujące zagadnienia z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami.
- Materiały ankietowe i dane własne.